

Megjegyzések az 1995-1999. évi adatok módosításához

Az 1999. decemberi fizetési mérleg közzétételével egy időben az MNB – módszertani megfontolásokból – visszamenőleg módosítja az 1995-1999-re korábban közölt havi fizetési mérlegek, valamint külfölddel kapcsolatos követelés és tartozásállományok egyes adatait.

Az adatok felülvizsgálata három kérdéskörhöz kapcsolódik:

- A. a folyó transzferek között elszámolt lakossági devizaszámla egyenleg fizetésimérleg-kategóriák közötti szétbecslése (1995-1999),
- B. a valutaforgalmazók által belföldiektől megvásárolt valuta elszámolásának felülvizsgálata (1998-1999),
- C. a közvetlen vállalati hitelfelvételek / -törlesztések utólag jelentett adatainak időbeli "helyretétele" (1996-1999).

A módosítások a következő tételeket érintik:

1. idegenforgalom bevétel (1995-1999, A. és B. pont miatt)
2. idegenforgalom kiadás (1998-1999, B. pont miatt)
3. viszonzatlan folyó átutalások (1995-1999, A. pont miatt)
4. a vállalkozói és egyéb szektorok egyéb rövid követelései (1995, forgalom és állomány változása A pont miatt)
5. tulajdonosi hitel tartozások (nem-rezidensek közvetlen tőkebefektetései Magyarországon) (1996-1999, forgalom és állomány változása C. pont miatt)
6. a vállalkozói és egyéb szektorok egyéb rövid és hosszú tartozásai (1996-1999, forgalom és állomány változása C. pont miatt)
7. tévedések és kihagyások (1996-1999, C. pont miatt).

A módosított adatokat az adott évi fizetési mérleg szerkezetben közöljük.

A/ A folyó transzferek között kimutatott lakossági devizaszámla egyenleg fizetésimérleg-kategóriák közötti szétbecslése (1995-1999)

1. A fizetési mérlegben elszámolt lakossági devizaszámla-műveletek közül a valuta be- és kifizetések mögötti gazdasági eseményekről az MNB nem rendelkezik – a lakosságtól származó - információval. Jogi felhatalmazás hiányában a valuta eredete, illetve felhasználási célja nem kérdezhető meg. A gazdasági műveletek feltételezett természetének megfelelően a valuta be- és kifizetéseket eddig összevontan, a folyó fizetési mérleg viszonzatlan átutalások során számoltuk el.
2. A lakossági devizaszámlák forgalmában ismereteink szerint az alábbi forgalmak jelenhettek meg:
 - *idegenforgalmi tranzakciók* (szoba-, lakás-, üdülőbérleti díj; bevásárló turizmus; gyógyturizmus),

- *munkavállalói jövedelmek* (különösen a határok közelében a szezonális mezőgazdasági munkát végzők, a háztartásokban dolgozók, az építkezéseken feketén foglalkoztatott segéd- és szakmunkások zsebbe kapott jövedelmei),
 - *folyó transzferek* (támogatások, ajándékok),
 - *áruforgalommal* kapcsolatos tranzakciók (a vállalkozói devizaszámla nyitás lehetőségét – 1995. április 1. – megelőzően feltehetően sok magánvállalkozó használta a lakossági devizaszámlát a konverziós veszteségek és az árfolyamveszteségek elkerülésére),
 - és *egyéb befektetések* (1995 márciusában a makrogazdasági egyensúlytalanság lehetséges következményeihez kapcsolódó negatív várakozások eredményeképpen a lakosság jelentős összegű devizamegtakarítást vont ki a hazai bankrendszerből, s – feltételezéseink szerint – tartott magánál *valuta* formájában, majd a stabilizációs program bevezetését követően a bizalom fokozatos helyreállításával párhuzamosan ezek a pénzek visszatértek a devizaszámlákra).
3. Az 1995. márciusi lakossági valutakivonással összefüggő elszámolásokat a korrekció során külön kezeltük.

Abban az időszakban a lakossági devizaszámlák „normál havi egyenlege” 100 millió dollár körüli aktívumot mutatott. Ezzel szemben 1995 márciusában az egyenleg 148 millió dollár kiadási többlettel zárt. Feltételezésünk szerint a „hiányzó” 248 millió dollár az az összeg, amit a lakosság a bizalom megingása miatt abban a hónapban kivett a bankrendszerből (pontosabban: 148 millió dollár, amit kivett és 100 millió, amit – a megelőző hónapok gyakorlatával ellentétben – be sem tett), hogy aztán a következő hónapokban – a bizonytalan helyzet normalizálódását követően – visszategye a devizaszámlákra. A korrekció során márciusra is feltételeztük a lakossági devizaszámla 100 millió dolláros egyenlegét, és a lakosság – egyébként információk híján nem regisztrált valutakészlet növekedése miatti - rövid követeléseként 248 millió dollárt számoltunk el.

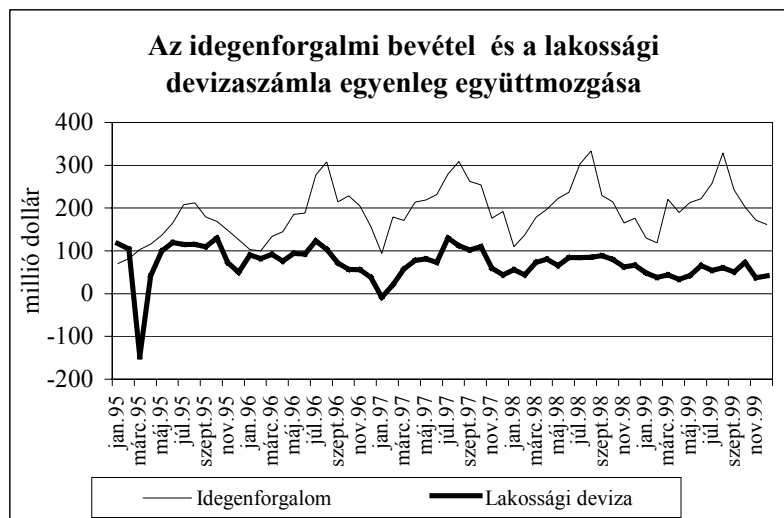
1995. márciusban egyszeri alkalommal javítottuk a folyó fizetési mérleg egyenlegét (248 millió dollárral), és rontottuk az akkori tőkemozgások mérlegét ugyanennyivel. Májustól kezdve az év hátralévő részében ezt az összeget – mint a kivont betétek visszaáramlását – 8 egyenlő részre osztva a havi folyó egyenlegek romlásaként és a tőkemozgások mérlegének pótlólagos bevételeként elszámolva mutattuk ki.¹

A módosítás a folyó fizetési mérleg – dollárban mért – éves egyenlegét nem érintette, míg az egyenleg havi megoszlása változott. A külfölddel szembeni követelések és a nettó pozíció hó végi értéke az áprilisi–novemberi időszakban havonta csökkenő mértékben magasabb, december végén pedig ugyanakkora, mint a korábban közölt adatok (lásd 1. melléklet).

4. Szakértői vélemények szerint – a harmadik pontban felsorolt tételek közül - az idegenforgalmi szolgáltatásokkal összefüggő valutamozgások jelennek meg elsősorban a devizaszámla forgalmában (lásd az alábbi ábrát is). Az előzetes próbaszámítások alapján az idegenforgalmon kívüli tételekre viszonylag kis összegű - a statisztikai hibahatáron

¹ A fizetési mérleg utólagos korrekciójakor a lakosság portfólió átrendezése következtében elszámolt – pénzügyi mérlegben megjelenő – változásokat a külfölddel szembeni pozíciókat tükröző statisztikában is ki kell mutatni: márciusban a vállalkozói és egyéb szektorok valutaköveteléseinek – jelenleg publikálthoz képest – 248 millió dollárral való növekedéseként (a nemzetgazdaság nettó adóssága csökken), illetve május és december között az így megnövelt állomány 31-31 millió dollárral való havi csökkenéseként (a nemzetgazdaság márciusban lecsökkentett nettó adóssága havonta ennyivel nő).

belül maradó – korrekciós adatok esnének. Ezen tételektől eltekintünk, s a mögöttes tranzakciókat teljes mértékben az idegenforgalom körébe tartozónak tekintjük.

A lakossági devizaszámlákon regisztrált valutaforgalom egyenlegét az idegenforgalomban számoltuk el. A korrekció következtében – mely változatlanul hagyta az idegenforgalmi egyenleg idősorának viselkedését – éves szinten a 2. melléklet 1. táblája szerint alakultak a folyó transzferek és az idegenforgalom.

5. A lakossági devizaszámla egyenlegét 1999. decembertől a fenti módszer szerint számoljuk el. Az idősor összehasonlíthatóvá tétele érdekében a korábbi gyakorlat következtében feltételezhetően alulbecsült idegenforgalmi bevételeket 1995-ig visszamenően megnöveltük.

B/ A valutaforgalmazók által belföldiektől megvásárolt valuta kezelésének felülvizsgálata (1998-1999)

1. 1999 májusától az idegenforgalmi kiadások tartósan és jelentős mértékben elmaradtak az előző évi értékektől. Az idősor vizsgálata alapján e változás - kisebb mértékben - már 1998-ra kimutatható. A kiadási oldal csökkenését alapvetően a nem-hitelintézeti átváltóhelyek² által jelentett adatok változása okozta. A belföldiektől megvásárolt valuta forgalma rendre jelentősen meghaladta a belföldieknek eladott valuta mennyiségét.
2. A belföldi magánszemélyek valutavásárlása turizmus - magán idegenforgalom - kiadásként jelenik meg a folyó fizetési mérlegben. Eddig a valuta forintra váltását a korábban utazási célra felvett valuta visszaváltásaként értelmeztük, ezért ezen összegek a turizmus kiadását csökkentő tételként (kiadás stornó) szerepeltek a mérlegben.

² A nem-hitelintézeti átváltóhely olyan devizaműveletekre felhatalmazott hitelintézetnek nem minősülő vállalkozás és szervezet, amely pénzváltási tevékenységet végez vagy a devizajogszabályok betartása mellett külföldi fizetőeszközt fogad el / fizet ki.

3. A legnagyobb forgalmakat jelentő adatszolgáltatók tájékoztatása szerint a belföldiek által forintra váltott valuta nem a korábban utazási célra vásárolt és el nem költött valutából származik, hanem vélhetően idegenforgalmi szolgáltatás, esetleg áruforgalom, határok menti munkavégzés ellenértéke a forrása. A különböző módon keletkező valutabevételek pontos megoszlása jelenleg nem ismert.
4. A lakossági devizaszámlák valutaforgalmának szétbecslése kapcsán követett eljárással összhangban a visszaváltott valuta elszámolásának korrekcióját teljes egészében az idegenforgalmon számoljuk el. A módosítással az egyenleget nem, csak a bevételi és kiadási szinteket változtatjuk meg. Ez esetben azt feltételezzük, hogy a magánszemélyek az idegenforgalmi szolgáltatásokból származó bevételeiket nem a devizaszámlájukon helyezik el, hanem átváltják forintra.

A nem-hitelintézeti átváltóhelyek 1998-as és 1999-as kiadás stornó forgalmának az 1997-es év kiadás stornó adatokat meghaladó részét havonta tényleges - idegenforgalmi szolgáltatás ellenértékeként keletkező - idegenforgalmi bevételnek tekintettük.

Mivel 1997 volt az utolsó év, amikor a belföldiek valutavásárlása minden időszakban meghaladta a valutabeváltások nagyságát, ezért erre az évre módszertanilag elfogadhatónak tartjuk a beváltás visszaváltásként való értelmezését, a statisztikába kiadás stornóként való beillesztését. A nem-hitelintézeti átváltóhelyek 1998-as és 1999-as kiadás stornó forgalmához az 1997-es év kiadás stornó adatait tekintettük irányadónak.

A rezidensektől vásárolt valuta elszámolásának változásából eredő hatás *
(millió dollár)

	1998			1999. jan-nov.		
	régi	vált.	új*	régi	vált.	új*
Idegenforgalmi bevételek	2504	141	2645	2296	326	2622
Idegenforgalmi kiadások	974	141	1115	785	326	1111

* kizárólag csak ezen korrekció hatása

5. A valutaforgalmazók által belföldiektől vásárolt valuta elszámolása 1999. decembertől a leírt korrekció szerint történik.

C/ A közvetlen vállalati hitelfelvételek / törlesztések utólag jelentett adatainak időbeli "helyretétele" (1996-1999)

1. A vállalkozók a külföldről közvetlenül felvett hitelek alakulásáról nem mindig rendszeresen, esetenként utólag jelentenek. A késve jelentett tranzakciók a jelentés időszakában kerültek be a statisztikába. A beillesztés módja attól függött, hogy a tényleges forgalom a tárgyévben belül valamely korábbi hónapban, vagy a tárgyévet megelőző időszakban zajlott-e. Az előbbi esetben tárgyhavi forgalomként, az utóbbiban pedig egyéb állományváltozásként számoltuk el a kérdéses tranzakciókat. A mostani korrekció azt célozta, hogy az 1997-1999 közötti időszakra vonatkozó havi adatokat az ily módon számba vett forgalmaktól, illetve állományváltozásoktól megtisztítsuk.

2. Az idősor kiigazításának módszere:

- (a) Az 5 millió dollár feletti hitelek döntő részének tételes forgalmát az adatszolgáltatókkal tisztáztuk. Ugyanez vonatkozik azokra a hitelekre is, melyekre – az adós szándéknyilatkozatát követően – még soha nem érkezett adatszolgáltatás: a bejelentő / engedélyt kérő megkeresése után a hitellel kapcsolatos tranzakciók a megfelelő időszakban kerültek be az idősorba.
 - (b) Az egyedileg nem tisztázott forgalmakat lineárisan az előző év 12 hónapjára, illetve a tárgyév előző hónapjaira becsültük szét attól függően, hogy azokat a tárgyévet megelőző időszakra vagy a tárgyhót megelőző, de a tárgyévben lezajlott tranzakcióként jelentették a vállalatok.
3. A késedelmesen tudomásunkra jutó hitelforgalmak a jövőben is – az eddigi gyakorlatnak megfelelően – az adatszolgáltatás beküldésének időszakában kerülnek be a statisztikába. Ezen tranzakciókat évenként, legfeljebb egy évre visszamenőleg fogjuk az idősorban helyretenni.

Budapest, 2000. február 18.

Magyar Nemzeti Bank
Statisztikai főosztály

Mellékletek

A fizetési mérlegtételek változása a lakossági devizaszámok egyenlegének szétosztása és a márciusi valutakívét módosított elszámolása következtében 1995-ben

Magyarország fizetési mérlege konvertibilis devizákban, 1995 (millió USD)

	Január			Február			Március			Április			Május			Június		
	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új
Idegenforgalom, egyenleg	-57	117	60	-59	105	46	-41	100	59	42	42	84	74	69	142	75	88	163
Viszonyatlan átutalások, nettó	137	-117	20	119	-105	14	-133	148	15	54	-42	13	130	-100	30	129	-119	10
ebből lakossági deviza számla	117	-117	0	105	-105	0	-148	148	0	42	-42	0	100	-100	0	119	-119	0
Folyó fizetési mérleg egyenleg	-471	0	-471	-229	0	-229	-720	248	-472	-358	0	-358	-189	-31	-220	-107	-31	-138
Tőkeozgások mérlege																		
Rövidlejáratú tőkeozgás	418	0	418	-208	0	-208	374	-248	127	5	0	5	68	31	99	85	31	116

	Július			Augusztus			Szeptember			Október			November			December			Január-December		
	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új
Idegenforgalom, egyenleg	130	84	214	132	84	216	108	79	187	110	99	209	89	41	130	54	19	73	659	926	1585
Viszonyatlan átutalások, nettó	129	-115	14	153	-115	38	120	-110	10	159	-130	29	77	-72	5	53	-50	3	1127	-926	201
ebből lakossági deviza számla	115	-115	0	115	-115	0	110	-110	0	130	-130	0	72	-72	0	50	-50	0	926	-926	0
Folyó fizetési mérleg egyenleg	-2	-31	-33	-234	-31	-265	18	-31	-13	122	-31	91	-50	-31	-81	-260	-31	-291	-2480	0	-2480
Tőkeozgások mérlege																					
Rövidlejáratú tőkeozgás	134	31	165	287	31	318	85	31	116	37	31	68	45	31	76	81	31	112	1411	0	1411

1. tábla: A lakossági devizaszámlához kapcsolódó valutaforgalom korrekciójának hatása

millió dollár	1995			1996			1997			1998			1999. jan-nov.		
	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új*	régi	vált.	új*
Idegenforgalmi bevételek	1714	926	2640	2246	977	3222	2582	858	3440	2504	869	3373	2296	547	2843
Folyó transferek, nettó	1127	-926	201	922	-977	-55	996	-858	138	1018	-869	148	856	-547	309

* kizárólag csak ezen korrekció hatása

2. tábla: A vállalati hitelek korrekciójából eredő hatás

millió dollár	1996			1997			1998			1999. jan-nov.		
	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új
FDI Magyarországon, tulajdonosi hitel tartozások	195	292	487	282	88	369	444	102	545	255	6	262
Rövid egyéb hitel tartozások	568	-149	419	916	2	919	253	-10	243	226	15	240
Hosszú egyéb hitel tartozások	-2225	291	-1934	-555	181	-374	-508	112	-396	1508	75	1584
Tévedések és kihagyások	1410	-434	976	296	-271	25	232	-204	29	-129	-97	-225

3. tábla: A vállalati hitelek korrekciójából eredő hatás (az év végén, stock)

millió dollár	1996 (Régi bázis)			1996 (Új bázis)			1997			1998			1999. november		
	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új
Tulajdonosi hitel tartozások	1 388	272	1 660	1 388	290	1 678	1 681	204	1 885	2 265	263	2 528	2 694	145	2 839
Rövid egyéb hitel tartozások	2 987	-138	2 849	3 184	-148	3 036	3 299	3	3 302	3 700	-10	3 690	3 775	24	3 799
Hosszú egyéb hitel tartozások	9 367	270	9 638	9 487	283	9 770	8 402	441	8 844	8 553	281	8 833	9 437	90	9 527

4. tábla: Az elvégzett korrekciók összesített hatása

millió dollár	1995			1996			1997			1998			1999. jan-nov.		
	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új	régi	vált.	új
Idegenforgalmi bevételek	1714	926	2640	2246	977	3222	2582	858	3440	2504	1011	3514	2296	873	3170
Idegenforgalmi kiadások	1056	0	1056	957	0	957	924	0	924	974	141	1115	785	326	1111
Folyó transferek, nettó	1127	-926	201	922	-977	-55	996	-858	138	1018	-869	148	856	-547	309
FDI Magyarországon, tulajdonosi hitel tartozások	n.a.	n.a.	n.a.	195	292	487	282	88	369	444	102	545	255	6	262
Rövid egyéb hitel tartozások	1420	0	1420	568	-149	419	916	2	919	253	-10	243	226	15	240
Hosszú egyéb hitel tartozások	1072	0	1072	-2225	291	-1934	-555	181	-374	-508	112	-396	1508	75	1584
Tévedések és kihagyások	1224	0	1224	1410	-434	976	296	-271	25	232	-204	29	-129	-97	-225